

OEDIPUS VAN SOPHOCLES ANALYSEREN

De belangrijkste begrippen:

Dilemma

Een keuze moeten maken tussen twee cruciale zaken die elkaar uitsluiten.

Protagonist

Het personage dat het grote dilemma heeft.

Ook degene die handelt (kiest) en daarmee de catastrofe over zichzelf afroept.

Antagonist

De grootste tegenkracht. Het personage of de personages die een belemmering vormen.

Motorisch moment

Wanneer het stuk al op gang is, gebeurt er iets van buitenaf waardoor het dilemma van de protagonist wordt verscherpt. Op dat moment gaat de toeschouwer als het ware ‘rechttop zitten’ – méér geïnteresseerd want daar begint de *rising action*.

Crisis

Het kantelpunt tussen *rising action* (tegenwerking en nieuwe problemen) naar *falling action* (vanaf de crisis heeft de protagonist nog maar één perspectief, tenzij er een wonder gebeurt). Meestal staan hier protagonist en antagonist tegenover elkaar. Let bij de *falling action* op de andersoortige spanning: het is alsof er een rotsblok dat naar beneden komt.

Catastrofe

Wanneer het onvermijdelijke en het onverwachte samenkomen. Het belangrijkste in de Griekse tragedie is niet zozeer de ramp, als wel het inzicht: de protagonist bekent schuld.

Dramatische ironie

Wanneer de toeschouwers meer weten dan het personage op het toneel. Dit creëert een bijzondere soort spanning door identificatie en betrokkenheid bij het publiek.

Willem Jan Otten noemt dit het Jan Klaassen effect (‘Pas op, achter je!’).

Griekse tragedie

Het koor handelt niet: reflecteert, zoomt uit, vertolkt emotie en vertelt de voorgeschiedenis.

De tragedie voltrekt zich door twee grote krachten tegenover elkaar, die de dramatische tegenstelling bepalen. Het zijn vaak thematische bundelingen van krachten: de belangrijkste daarvan is oikos-polis (huis/familie *versus* stadstaat/algemeen belang). Verder kun je denken aan man vs. vrouw, jong vs. oud, stad vs. platteland en ratio vs. emotie.

NB. Een toneelstuk gaat altijd over de causaliteit in een veranderingsproces (begin, midden en eind). Gebruik het schema met drie draaipunten voor de analyse. Het is raadzaam om éérst naar het laatste draaipunt te kijken en te bepalen wie de protagonist is. Daarna zoek je het kantelpunt: de crisis. Meestal is dat genoeg om het motorisch moment te vinden.